

ISPITIVANJE STAVOVA RODITELJA O SURADNJI S DJEČJIM VRTIĆEM

Biserka Petrović-Sočo

Filozofski fakultet, Zagreb

UDK: 373.2

316.644:373.2

Prethodno priopćenje

Primljeno: 13. 10. 1995.

Mnoga znanstvena istraživanja u području istraživanja djelovanja suradnje obitelji i dječjeg vrtića na odgoj i razvoj djeteta pokazuju da jake veze između ta dva socijalna konteksta podržavaju dječje razvojne potencijale. Zbog toga nas je u istraživanju koje smo proveli zanimalo kakvi su stavovi roditelja prema suradnji s dječjim vrtićem i postoje li razlike u stavovima roditelja eksperimentalne i kontrolne skupine. Skalom sudova ispitano je 237 roditelja iz 4 zagrebačka i 2 čakovečka dječja vrtića. Analizom varijance ustanovljena je statistički značajna razlika u stavovima roditelja prema situacijama u kojima do izražaja dolazi (ne) mogućnost roditeljskog bavljenja djetetom / djecom, bilo u obiteljskom bilo u institucijskom kontekstu dječjeg življenja, prema integraciji djece s teškoćama u razvoju u redoviti predškolski program i prema potrebi odgojiteljevog informiranja o napretku djeteta/djece. Međutim, unatoč ovim razlikama u stavovima roditelja, općenito se na temelju dobivenih rezultata u istraživanju može zaključiti da su roditelji zainteresirani za suradnju s dječjim vrtićem.

Obitelj je središte djetetova života i njegov prvi učitelj. Dijete ovisi o svojoj obitelji u svim životnim aspektima. Ona mu pruža osnovnu egzistenciju, odgaja ga i obrazuje, poučava i usmjerava. U njoj se dijete osjeća zaštićeno i prihvaćeno, na nju se oslanja u svom tjelesnom, spoznajnom i socioemocionalnom razvoju te usvaja njene kulturne tradicije i vrijednosne orijentacije.

Međutim, suvremena obitelj ne može sama odgovoriti složenim zadaćama podizanja i odgajanja djece. Potrebna joj je potpora, briga i snaga šire društvene zajednice kojoj pripada. Zbog toga se, povratno, ne može zanemariti ni djelovanje i učinak društva na obitelj, jer ona živi unutar njega i pod njegovim je stalnim utjecajem. Hobbs (1994: 46, prema: L. Edelman, 1994: 1) je ovu uzajamnu povezanost obitelji i društva u obavljanju zajedničke odgojne zadaće izrazio sljede-

ćim riječima: "Obitelj je kritički element u podizanju zdrave, kompetentne i njegovane djece. Smatramo, međutim, da obitelji (ili barem ne sve obitelji) ne mogu ovu funkciju obaviti potpuno dobro ukoliko nemaju podršku u snažnoj široj društvenoj brizi. Zbog toga je društvo podrška koja omogućuje neformalne i formalne nadopune obiteljskim odgojnim resursima."

Jedno od prvih djetetovih socijalnih okruženja, uz obitelj, jest predškolska ustanova. Ona je taj društveni resurs koji bi trebao poticati, ohrabrivati, pomagati, a ako je potrebno, i upućivati roditelje u odgojnim nastojanjima. Mnoga znanstvena istraživanja u području proučavanja djelovanja suradnje obitelji i dječjeg vrtića na odgoj i razvoj djeteta pokazuju da jake veze između ta dva socijalna konteksta podržavaju njegove razvojne potencijale. Tako je npr. Bronfenbrenner (1979, prema: Edelman, 1994) ustanovio da oba čimbenika (i roditelji i institucionalni predškolski programi) imaju važnu ulogu u životu djece te da razvojni potencijal odgojno-obrazovnih situacija raste u skladu s brojem podržavajućih veza između te situacije i drugih konteksta koji uključuju dijete ili osobu odgovornu za njegovo podizanje. Drugim riječima, osiguranje kontinuiteta i uzajamnog povezivanja obitelji i predškolske ustanove ima perspektivu veće kvalitete odgojnog utjecaja na dijete. Suprotno, ako obitelj i dječji vrtić ne uspostave suradnju, ne razmjenjuju informacije o djetetu i djeluju potpuno odvojeno, govorimo o diskontinuitetu u odgoju. U takvom je slučaju opravdano pretpostaviti da će odgoj djeteta imati perspektivu ugroženosti.

U suvremenoj se pedagoškoj literaturi sve češće, umjesto suradnje, nailazi na pojam "partnerstva roditelja i odgojitelja u odgoju". Time se želi istaknuti važnost ravnopravne komunikacije, dogovaranja i međusobnog uvažavanja u obavljanju zajedničke, složene zadaće odgajanja. Naglašavanje partnerstva po našem je mišljenju posebno aktualno za nacionalnu pedagogiju, i to iz nekoliko razloga:

1. Potreba daljnje izgradnje demokratskog društvenog poretka kojem težimo, a koji još nije u dovoljnoj mjeri zaživio u socijalnim odnosima odraslih, nalaže njihovo poboljšanje jer se oni kao širi društveni kontekst reflektiraju, između ostalog, i na suradnju roditelja i odgojitelja.
2. Pojam partnerstva naglašava zajedničku odgovornost obaju čimbenika za odgoj djeteta (umjesto prebacivanja odgovornosti na drugog).
3. Partnerstvo u odgoju upućuje na otvorenu dvosmjernu komunikaciju odraslih na dobrobit djeteta (umjesto formalnih razmjena).

"Ako roditelji i nastavnici temelje svoj odnos prema drugom na jasnom stavu da im je zajednička briga odgoj djeteta i da svaka strana unosi različite vještine i iskustva u obavljanje tog zadatka onda su na dobrom putu uspostavljanja partnerskih odnosa" (Maleš, 1994: 15). Da bi odgovorno i što je bolje moguće podizali djecu, roditelji i odgojitelji trebaju graditi partnerstvo na osnovama uzajamnog poštovanja, razumijevanja perspektive drugog i svijesti o daleko-sežnom djelovanju koje partnerstvo u širem smislu ima na dobrobit svih koji su u njega uključeni (Johnston, 1982, prema: Edelman, 1994).

Poznato je da bi odgojitelj trebao biti inicijator suradnje. Prema američkim iskustvima iz nekih predškolskih programa, odgojitelji bi, kao profesionalci,

trebali nastojati na planiranom programu iskustava i aktivnosti kojima bi se poticala i bogatila uloga roditelja u predškolskoj instituciji. Tako se npr. u izvedbenim standardima *Head start* predškolskog programa između ostalog naglašava da bi predškolska ustanova trebala organizirati aktivnosti koje pomažu razvoju roditeljskih osjećaja samopouzdanja i neovisnosti kako bi svojoj djeci u većoj mjeri pomogli u razvoju. Također se ističe da bi odgojitelji u građenju partnerstva s roditeljima stalno trebali imati u vidu da su roditelji:

1. Najodgovornije osobe za dobrobit djece
2. Primarni odgojitelji djece
3. Pomagači i predstavnici uže društvene zajednice u zastupanju prava i interesa djece.

S tim u vezi otvaraju se sljedeće mogućnosti za sudjelovanje roditelja u predškolskom programu:

1. Izravno uključivanje u donošenje odluka o planiranju i provedbi programa.
2. Sudjelovanje (volontiranje) u odgojno-obrazovnom procesu u grupi s djecom, kao i u drugim programskim aktivnostima predškolske ustanove.
3. Rad s vlastitom djecom u suradnji sa stručnim osobljem.

Odgojitelji bi trebali izvršiti procjenu potreba obitelji, tj. razviti potpuni profil ili sliku svake obitelji uključene u projekt, identificirati interese, želje, potrebe, ciljeve i mogućnosti obitelji i pomagati je u njenim naporima za unapređivanje uvjeta i kvalitete djetetova života.

Roditelji mogu zajedno s odgojiteljima odlučiti koju vrstu odgojno-obrazovnog iskustva žele za svoje dijete u predškolskom programu i biti izravno uključeni u njega zato što su i njihova djeca podvrgnuta djelovanju tog programa. Tako, razlozi za uključivanje roditelja u predškolski program izgledaju jednostavni. Međutim zadaća funkcioniranja najboljeg mogućeg programa nije nimalo jednostavna. Izrada dobrog programa traži zajednički rad mnogo ljudi, dijeljenje njihovih talenata, znanja i energije kako bi dijete dobilo najveće dobro (*A Handbook for Involving Parents in Head Start*, 1992).

Postoje 3 područja posebnih znanja koja roditelji posjeduju, a koja institucionalni predškolski program mogu učiniti boljim. To su:

1. Roditelj je najinformiraniji stručnjak u poznavanju svog djeteta. Nitko o djetetu ne zna toliko koliko njegov roditelj. Da bi se djetetu što više pomoglo u institucionalnom programu, ovo znanje potrebno je podijeliti s drugim odraslima s kojima će dijete u institucijskom programu stupati u odgojnu interakciju.
2. Roditelji znaju načine na koje žele da im djeca uče i odrastaju. Predškolska ustanova bi trebala omogućiti djeci takva iskustva (ukoliko su razvojno primjerena) jer ona uče stalno, bez obzira na to nalaze li se u predškolskom institucijskom programu ili kod kuće. Dijete može najviše naučiti ako odgojni djelatnici, ostalo osoblje u programu, roditelji i volonteri rade zajedno za dobrobit djeteta. Zbog toga je važno da roditelji s drugim odraslima u vrtiću podijele svoja mišljenja o programu, kako bi on mogao postati onakvim kakvog za svoje dijete žele.

3. Roditelji poznaju društvenu zajednicu u kojoj žive. Kao rezultat toga oni mogu znati na kojim je problemima potrebno raditi da bi se udovoljilo potrebama djece i obiteljima. Grupe roditelja pružaju drugim roditeljima šansu da raspravljaju i djeluju na probleme društva koji povratno djeluju na njihovu djecu (*Head Start Program Performance Standards*, 1992.).

Kao što se vidi iz navedenih razloga, partnerstvo između roditelja i odgojitelja ne samo da u velikoj mjeri može pospješiti odgoj pojedinačnog djeteta već također može, pomaganjem drugima, preventivno djelovati na šire društveno okruženje koje također ima svoj udio u djelovanju na odgoj djece.

Istraživanje koje smo poduzeli sastavni je dio šireg longitudinalnog istraživanja koje se provodi u okviru međunarodnog *Step by step* projekta u 17 zemalja Središnje i Istočne Europe, pa tako i u našoj zemlji. Uz ostale ciljeve toga projekta, naglašava se i potreba djelatnog uključivanja obitelji u sve oblike institucionalnog predškolskog programa (ovisno o individualnim i društvenim mogućnostima i obiteljskim uvjetima). Po odabiru vrtića koji će na državnoj razini ući u projekt (a koji je izvršen u suglasnosti s američkim ekspertima – nositeljima internacionalnog projekta) zanimalo nas je u kojoj mjeri se u današnjoj predškolskoj praksi u nas ostvaruje partnerstvo odgojitelja i roditelja u odgoju djece i što bi eventualno trebalo učiniti da se ono pospješiti.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Bez namjere da ovim radom pokušamo odgovoriti na sve aspekte navedenog problema, usmjerili smo se na njegov manji dio s ciljem da ustanovimo:

1. Kakvi su stavovi roditelja prema suradnji s dječjim vrtićima?
2. Postoje li inicijalne razlike u stavovima roditelja eksperimentalne i kontrolne skupine prema suradnji s dječjim vrtićem?

UZORAK ISTRAŽIVANJA

Zbog dislociranosti 7 dječjih vrtića obuhvaćenih *Step by step* projektom¹ diljem Hrvatske (dva u Zagrebu, dva u Šibeniku i jedan u Bolu na Braču, u Fažani kod Pule i u Mačkovcu pokraj Čakovca), longitudinalno smo istraživanje ograničili samo na vrtiće u Zagrebu i Čakovcu. Tako se uzorak istraživanja stavova roditelja o suradnji s dječjim vrtićem sastoji od roditelja dviju odgojnih skupina djece u dobi od 3-6 godina u tri dječja vrtića u koja će se unositi eksperimentalna varijabla (*Head start* predškolski program) i od isto toliko roditelja u druga tri vrtića koji će činiti kontrolnu skupinu.² Zbog zahtjeva koje diktiraju druge zadaće

1

Step by Step projekt u Hrvatskoj je poznatiji pod nazivom *Head start* predškolski program.

projekta (npr. individualizacija odgojno-obrazovnog procesa, sloboda izbora aktivnosti i sl.), izbor kontrolne grupe roditelja izvršen je prema sličnim lokacijskim, prostornim, materijalnim i kadrovskim uvjetima dječjih vrtića, odnosno prema potrebama cjelokupne valorizacije učinaka programa (na roditelje, djecu i odgojitelje). Zbog toga ujednačenost obrazovnog, ekonomskog, bračnog i dobrog statusa roditelja, njihova etnička i vjerska pripadnost, etičke vrijednosti, red djetetova rođenja, struktura obitelji i druge varijable koje mogu djelovati na stavove roditelja nisu kontrolirane.

POSTUPCI I INSTRUMENTI

Inicijalno ispitivanje stavova roditelja o suradnji s dječjim vrtićem izvršili smo na početku pedagoške 1994/95. g. (krajem rujna), prije uvođenja programa-eksperimentalne varijable, kako bismo, dugoročnije gledano, mogli ustanoviti učinke programa u tijeku i na kraju trajanja cjelokupnog projekta.

Na grupnim roditeljskim sastancima primijenjen je instrument u obliku skale sudova od 9 tvrdnji tematski usmjerenih na suradnju roditelja s vrtićem. Za svaku tvrdnju roditelji su samostalno i istodobno, zaokruživanjem broja na skali, izražavali svoj stav u rasponu od 1, "uopće se ne slažem", do 5, "potpuno se slažem". Instrument je kreirala američka znanstvenica dr. J. Pokorny, profesorica s Georgetown University, Child Development Center, radi međunarodnog istraživanja učinaka poduzetog dvogodišnjeg *Step by step* projekta. Prijevod instrumenta na hrvatski jezik prenosimo u cijelosti:

DRŽAVA: ...

HEAD START PROJEKT – ANKETA ZA RODITELJE

-SKALA SUDOVA- "A"- jesen, 1994.

IME I PREZIME: ... DATUM: ... DJEČJI VRTIĆ: ... IME I PREZIME DJETETA: ... DOB DJETETA: ...

Molimo Vas da ispod svake tvrdnje zaokružite jedan od ponuđenih odgovora koji najbolje odgovara Vašem osobnom stavu!

1. Važno je da roditelji znaju u kojim vrtićkim aktivnostima njihovo dijete sudjeluje tijekom dana.
 1. 1. uopće se ne slažem
 1. 2. ne slažem se
 1. 3. niti se slažem niti ne slažem
 1. 4. slažem se
 1. 5. potpuno se slažem
2. Moja zaposlenost i druge obveze ne dozvoljavaju mi da volontiram u grupi.
 1. 1. uopće se ne slažem
 1. 2. ne slažem se
 1. 3. niti se slažem niti ne slažem
 1. 4. slažem se
 1. 5. potpuno se slažem
3. Roditeljima treba omogućiti da posjete svoje dijete u grupi kad god žele.
 1. 1. uopće se ne slažem
 1. 2. ne slažem se
 1. 3. niti se slažem niti ne slažem
 1. 4. slažem se
 1. 5. potpuno se slažem

2

Ovom se prilikom zahvaljujemo roditeljima dječjih vrtića: "Mrav-Mačkovec", "Suncokret-Strahoninec", "Šumska jagoda-Mikulčić", "Vjeverica-Gračani", "Vrbik-Gagarinov put" i "Grigor Vitez-Vrbani" kao i ravnateljima, odgojiteljima, pedagogima i psiholozima spomenutih vrtića za suradnju u provođenju ovog ispitivanja.

4. Zbog svojih obveza nemam vremena čitati djetetu ili provoditi druge odgojno-obrazovne aktivnosti s njim.

1. 1. uopće se ne slažem 1. 2. ne slažem se 1. 3. niti se slažem niti ne slažem
1. 4. slažem se 1. 5. potpuno se slažem

5. Roditeljima treba omogućiti da pomažu pri donošenju odluka u svezi zapošljavanja osoblja i planiranja budžeta za vrtićki program.

1. 1. uopće se ne slažem 1. 2. ne slažem se 1. 3. niti se slažem niti ne slažem
1. 4. slažem se 1. 5. potpuno se slažem

6. Djelatnici vrtića trebaju upoznati roditelje s onim što djetetu ide dobro.

1. 1. uopće se ne slažem 1. 2. ne slažem se 1. 3. niti se slažem niti ne slažem
1. 4. slažem se 1. 5. potpuno se slažem

7. Zbog svojih obveza nisam u mogućnosti stalno biti u vezi s odgojiteljima djeteta.

1. 1. uopće se ne slažem 1. 2. ne slažem se 1. 3. niti se slažem niti ne slažem
1. 4. slažem se 1. 5. potpuno se slažem

8. Smatram da u grupi u kojoj je moje dijete nje dobro imati dijete s teškoćama u razvoju.

1. 1. uopće se ne slažem 1. 2. ne slažem se 1. 3. niti se slažem niti ne slažem
1. 4. slažem se 1. 5. potpuno se slažem

9. Odgojitelji trebaju upoznati roditelje s napretkom njihovog djeteta.

1. 1. uopće se ne slažem 1. 2. ne slažem se 1. 3. niti se slažem niti ne slažem
1. 4. slažem se 1. 5. potpuno se slažem

HVALA VAM NA SURADNJI!

REZULTATI I DISKUSIJA

Ispitivanje stavova prema suradnji s dječjim vrtićem izvršeno je kod ukupno 237 roditelja. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1

Aritmetičke sredine i standardne devijacije ispitanih varijabli

Red. br. varijable:	1	2	3	4	5	6	7	8	9
X	4,54	3,12	3,76	2,27	3,43	4,60	2,45	2,36	4,63
SD	0,60	1,21	0,98	1,11	1,02	0,57	1,21	0,99	0,51

X = aritmetička sredina, SD = standardna devijacija

Rezultati u Tablici 1 (varijabla 1) pokazuju da je roditeljima važno znati u kojim vrtićkim aktivnostima njihovo dijete sudjeluje tijekom dana te da su zainteresirani za informacije o načinu života, igri, učenju i druženju svog djeteta u ustanovi. Dodatni razlog njihove zainteresiranosti može se povezati i s duljinom vremena koje dijete dnevno provodi izvan obitelji (prosječno između 8-9 sati).

Rezultat dobiven za varijablu 2 u istoj tablici govori o neodlučnom stavu roditelja kad je u pitanju njihovo povremeno volontiranje u vrtičkoj grupi u kojoj im je dijete. Ne mogu se opredijeliti ni "za" niti "protiv" tvrdnje da je zauzetost ostalim poslovima razlog koji im onemogućuje povremeno sudjelovanje s djetetom u zajedničkom životu djece u vrtiću. Ovaj se rezultat djelomice može sagledati i u kontekstu nedovoljne socijalne otvorenosti predškolskih ustanova za dulje boravljenje i intenzivnije individualno sudjelovanje roditelja u grupi. Volonterski rad roditelja u našim ustanovama nije razvijen što je, implicitno, također moglo djelovati na rezultate. Ovakvu mogućnost interpretacije potkrepljuje i rezultat dobiven za varijablu 4 (Tablica 1). Roditelji teže tome da im se omogući posjet djetetu u vrtiću kad god to zažele.

U varijabli 4 rezultat pokazuje da se roditelji kod kuće žele baviti svojim djetetom, čitati mu i provoditi druge odgojno-obrazovne aktivnosti te da nedostatak vremena zbog drugih roditeljskih obveza ne bi trebao biti razlogom zanemarivanja dječjih socioemocionalnih i intelektualnih potreba.

Neopredjeljenost stavova roditelja prema mogućnosti osobnog sudjelovanja u donošenju odluka u svezi sa zapošljavanjem odgojitelja i drugih djelatnika u predškolskoj ustanovi kao i u svezi s planiranjem proračuna ustanove pokazuje rezultat za varijablu 5. Takav njihov stav ne iznenađuje ako se zna da u dosadašnjoj praksi roditeljima nije bilo ponuđeno sudjelovanje u zajedničkom odlučivanju o ovim pitanjima. Većina roditelja nema nikakvo iskustvo u tome pa ne mogu ni zauzeti stajalište o onome što ne poznaju. Međutim, dobiveni rezultat u okviru ove varijable posredno može biti društveno indikativan jer govori u prilog tezi da su nam institucije još uvijek iznad pojedinca, što je značajka autoritarnih društvenih režima. U takvom kontekstu ne možemo u dovoljno mjeri računati na ostvarivanje prijeko potrebnog partnerstva vrtića i obitelji u odgajanju djeteta.

Većina roditelja se slaže da ih djelatnici vrtića trebaju upoznati s onim u čemu je dijete uspješno (varijabla 6 u Tablici 1). Takvo stajalište oslikava njihovu optimističnu orijentaciju k uspješnosti u odgajanju, kao i želju za potvrdom dječjih sposobnosti od stručnih osoba. Drugim riječima, roditelji su zainteresirani za napredak svog djeteta i na tom području žele ostvariti suradnju s vrtićem.

Također izražavaju stajalište (varijabla 7 – Tablica 1) da im obveze nisu zapreka u održavanju stalne veze s djetetovim odgojiteljima. To znači da se ova veza ili već održava ili da su je roditelji spremni ostvariti.

Smatraju da dijete s teškoćama u razvoju može biti članom iste odgojne grupe koju pohađa njihovo dijete (varijabla 8 u Tablici 1).

Većina roditelja želi da ih odgojitelji informiraju o uočenom napretku u razvoju njihova djeteta.

Razlike u stavovima roditelja eksperimentalne i kontrolne skupine

Ispitani su stavovi 134 roditelja u eksperimentalnoj i 103 u kontrolnoj skupini. U analizi dobivenih rezultata primijenjena je jednosmjerna analiza varijance kojom

su testirane inicijalne razlike u stavovima roditelja obiju skupina prema suradnji s dječjim vrtićem.

Rezultati eksperimentalne i kontrolne skupine prikazani su u Tablici 2.

Tablica 2

Aritmetičke sredine (X), standardne devijacije (SD), vrijednosti F testa (F) i razina značajnosti (P)

Red. br. varijable	X1	X2	SD1	SD2	F	P
1.	4,48	4,61	0,59	0,60	3.04	0,93
2.	3,27	2,97	1,17	1,24	3.62	0,95*
3.	3,37	4,16	1,13	0,83	38.31	1,00*
4.	2,43	2,11	1,15	1,06	4.78	0,98*
5.	3,31	3,54	1,03	1,00	3.08	0,93
6.	4,54	4,65	0,56	0,59	1.95	0,86
7.	2,56	2,34	1,14	1,28	1.89	0,86
8.	2,54	2,18	0,97	1,00	7.94	1,00*
9.	4,56	4,69	0,54	0,48	3.92	0,96*

x1 = aritmetička sredina kontrolne skupine, x2 = aritmetička sredina eksperimentalne skupine
SD1 = standardna devijacija kontr. skupine, SD2 = standardna devijacija eksperim. skupine
F = F-test za analizu varijance, P = Značajnost F-testa (0.01, 0.05), * = statistički značajna razlika

Iz kvantitativnih pokazatelja u Tablici 2 uočava se da u varijablama pod rednim brojevima 1, 5, 6 i 7. nema statistički značajnih razlika između stavova roditelja eksperimentalne i kontrolne skupine.

Međutim, pogledaju li se u istoj tablici rezultati za varijable 2, 3, 4, 8 i 9, uočava se statistički značajna razlika između stavova roditelja eksperimentalne i kontrolne grupe prema suradnji s dječjim vrtićem.

Dok se npr. u varijabli 2 rezultati u eksperimentalnoj grupi u prosjeku grupiraju između stupnja 2 i 3 na skali, u kontrolnoj se kreću između 3 i 4 (Tablica 2). To, drugim riječima, znači da se roditelji u eksperimentalnoj grupi ne slažu s tvrdnjom kako im zaposlenost i druge obveze ne dozvoljavaju volontiranje u vrtičkoj grupi svog djeteta. Roditelji kontrolne grupe, suprotno ovome, tendiraju od neutralnog stava k slaganju s istom tvrdnjom. Smatraju da zbog zauzetosti ostalim poslovima ne bi mogli povremeno sudjelovati sa svojim djetetom u zajedničkom životu djece u vrtiću. Dobivena razlika u stavovima može, između ostalog, biti rezultat različite razine razumijevanja važnosti povezivanja i partnerskih odnosa obitelji i vrtića za odgoj i razvoj djeteta. Roditelji kojima je to povezivanje manje bitno, neće moći osigurati dovoljan kontinuitet odgajanja svog djeteta u dva različita socijalna konteksta, zbog čega će najviše izgubiti samo dijete.

Slična situacija može se uočiti i u varijabli 3. Razlike između eksperimentalne i kontrolne grupe su značajne, što ukazuje na veliku razliku u stavovima, jer se roditelji eksperimentalne grupe slažu da im vrtić treba omogućiti posjet djetetu u odgojnoj grupi kad god to žele, dok roditelji kontrolne grupe o tome nemaju nikakvo određeno stajalište.

Objašnjenje nedefiniranog stajališta roditelja kontrolne grupe može biti jednako onom u varijabli 2. Ovi roditelji vjerojatno ne pridaju dovoljan značaj povezivanju s vrtićem. Tome se možda može dodati i pomanjkanje dosadašnjeg pozitivnog iskustva roditelja o boravljenju u vrtiću, prouzročeno, među ostalim, i stavovima nekih odgojitelja prema suradnji s roditeljima. Međutim, zbog nedostatka podrobnih podataka, o ovome možemo samo pretpostavljati.

U Tablici 2 rezultati također ukazuju na značajnu razliku među stavovima jedne i druge skupine roditelja u varijabli 4. To znači da roditeljima eksperimentalne skupine druge obveze ne smetaju do te mjere da ne bi imali vremena baviti se djetetom, čitati mu ili provoditi druge odgojno-obrazovne aktivnosti s njim.

Statistički značajna razlika dobivena je u rezultatima za varijablu 8 (Tablica 2). Roditelji eksperimentalne skupine imaju fleksibilnije i tolerantije stajalište prema integraciji djece s teškoćama u razvoju u redovite grupe djece u usporedbi s mišljenjem roditelja kontrolne skupine. Međutim, neodređeniji stav roditelja kontrolne skupine o ovom pitanju ne mora značiti da imaju neke predrasude u svezi s time. Možda u vrtiću njihova djeteta nije infegrirano niti jedno dijete s teškoćama u razvoju ili se u svojim razmišljanjima jednostavno nisu u dovoljnoj mjeri bavili ovom tematikom.

U varijabli 9 dobiveni rezultati o stavovima roditelja također se statistički značajno razlikuju. Roditelji iz eksperimentalne skupine zainteresiraniji su za razvoj svog djeteta od roditelja kontrolne skupine, što dalje ukazuje na moguću kvalitetniju perspektivu suradnje ovih roditelja s vrtićem. Kažemo "moguću kvalitetniju perspektivu suradnje" jer ona, dakako, ne ovisi samo o spremnosti i motiviranosti roditelja. Odgojitelj je taj o kojem u još većoj mjeri ovisi hoće li se ovaj roditeljski potencijal dovoljno iskoristiti za partnerstvo u zajedničkom podizanju djece.

ZAKLJUČAK

Na hotimičnom uzorku od 237 roditelja predškolske djece od 3-6 godina u četiri zagrebačka i dva čakovečka vrtića, putem skale sudova, izrađene s tom svrhom, ispitani su stavovi roditelja o suradnji s dječjim vrtićem. U obradi i analizi dobivenih rezultata primijenjeni su statistički postupci za određivanje aritmetičkih sredina i standardnih devijacija, a za testiranje inicijalnih razlika u stavovima roditelja eksperimentalne i kontrolne skupine primijenjena je i jednosmjerna analiza varijance.

Rezultati pokazuju da se roditelji u velikoj mjeri zanimaju o tome kako im djeca provode dan u dječjem vrtiću i u kojim aktivnostima sudjeluju. Uzmemo li u obzir

da predškolsko dijete u vrtiću provodi dnevno i do 9 sati, bilo je logično očekivati ovakav rezultat.

Neodlučan stav roditelja o potrebi vlastitog sudjelovanja u donošenju odluka u svezi sa zapošljavanjem osoblja i planiranju proračuna za vrtićki program također ne iznenađuje, budući da u dosadašnjoj praksi roditeljima nije ni bilo ponuđeno sudjelovanje u zajedničkom odlučivanju o ovim pitanjima.

Svi roditelji su zainteresirani za napredak svog djeteta i na tom području žele ostvariti suradnju s vrtićem. Smatraju da im druge obveze nisu prepreka za održavanje stalne veze s djelatnicima predškolske ustanove, što znači da se ova veza u nekoj mjeri već uspostavila i da su je roditelji spremni održavati.

Uz navedene stavke u kojima se roditelji uglavnom slažu, statistički značajne razlike među stavovima roditelja eksperimentalne i kontrolne skupine dobivene su u situacijama u kojima do izražaja više dolazi (ne)mogućnost roditeljskog bavljenja djetetom, bilo u obiteljskom bilo u vrtićkom kontekstu dječjeg življenja (2., 3. i 4. varijabla). Takvi se rezultati mogu objasniti razlikama u razini davanja prioriteta vlastitoj odgojno-obrazovnoj ulozi u podizanju djeteta u različitim roditelja. Dok jedni npr. shvaćaju važnost poklanjanja vremena da svojoj djeci čitaju kod kuće ili dolaze u posjet djetetu u odgojnu grupu u vrtiću, drugi su na to spremni u manjoj mjeri.

Također je uočena razlika u stavovima roditelja prema integraciji djece s teškoćama u razvoju. Roditelji eksperimentalne skupine pokazuju fleksibilnije i tolerantnije stajalište o tom pitanju od roditelja kontrolne skupine.

Statistički značajna razlika u rezultatima za varijablu 9 upućuje na različitu razinu zainteresiranosti za razvojni napredak djeteta u različitim roditelja.

Općenito se može zaključiti da su roditelji, unatoč razlikama u stavovima, spremni na suradnju s dječjim vrtićem. Međutim, kako se radi o hotimičnom uzorku, radi čega nisu kontrolirane varijable koje su mogle izazvati znatne razlike u stavovima roditelja prema suradnji s dječjim vrtićem, rezultati dobiveni ovim istraživanjem imaju ograničenu vrijednost i ne mogu se generalizirati na širi skup.

Kojim će se intenzitetom i kontinuitetom i u kakvim odnosima roditelja i odgojitelja (partnerskim ili autoritarnim) suradnja obitelji i dječjeg vrtića dalje odvijati, ovisi o mnogim društvenim i osobnim (interpersonalnim i intrapersonalnim) čimbenicima.

LITERATURA

Curry-Rood L., Rood L. A., Carter E. S.: *Head Start Parent Handbook*, Columbus, 1987., Ohio, Gryphon House.

Davis, U.: Parents as Links to the Community, u *Scholastic Early Childhood Today*, March, 1994, Vol 8., No 6, str. 19.

Edelman, L.: *39 Ideas for Involving Parents in Program for Young Children*, Georgetown University, Child Development Center, Washington D. C., 1994.

- Kunstek, M.: Uključivanje obitelji u programe predškolskog odgoja, u *Zbornik radova 3. Dani predškolskog odgoja Čakovec '94.*, str. 77-80., Dječji centar Čakovec, 1994., Čakovec.
- Maleš, D.: Barijere uspostavljanju uspješnih suradničkih odnosa između roditelja i odgajatelja, u *Zbornik radova 2. Dani predškolskog odgoja Čakovec '93.*, str. 24-31., Dječji centar Čakovec, 1993., Čakovec.
- Maleš D., Stričević, I.: Radionica: komunikacija – temelj suradnje roditelja i odgajatelja, u: *Zbornik radova 4. Dani predškolskog odgoja Čakovec '95.*, str. 15-16., Dječji centar Čakovec, 1995., Čakovec.
- Maleš D.: Roditelji i odgojitelji – partneri u procesu odgoja, u: *Zbornik radova 3. Dani predškolskog odgoja Čakovec '94.*, str. 7-15. Dječji centar Čakovec, 1994., Čakovec.
- Petrović-Sočo, B.: Roditelji u američkom head start predškolskom programu, u *Zbornik radova 3. Dani predškolskog odgoja Čakovec '94.*, str. 81-85. Dječji centar Čakovec, 1994., Čakovec.
- Powell, D. R.: Parents, pluralism, and the naeyc statement on developmentally appropriate practice, u Mallory, B. L., New, R. S. (eds): *Diversity & Developmentally Appropriate Practices, Challenges For Early Childhood Education*, str. 166-182. Theacher College, Columbia University, 1994., New York.
- Rogers Forston, L., Reiff, J. C.: Families and Teachers as Partners, str. 361-377., u *Early Childhood Curriculum, Open Structures for Integrative Learning*, Allyn & Bacon, A Simon & Schuster Company, 1995., Boston.
- Saifer, S.: Working with Parents, str. 143-157. u *Practical Solutions to Practically Every Problem, The Early Childhood Teacher's Manual*, Redleaf Press, 1990. St. Paul, Minnesota.
- Seefeldt, C., Barbour, N.: *Relating With Parents and Other Adults in School and Community*, 126-169. str., u *Early Childhood Education*, Macmillan College Publishing Company, 1994., New York.
- Stevens, J. H.: Informal Social Support and Parenting, str. 152-165., u: Spodek, B., Saracho, O. N. (eds): *Issues in Early Childhood Curriculum*, Teachers College, 1991., Columbia University.
- ... *A Handbook for Involving Parents in Head Start*, U. S. Department of Health and Human Services, Administration on Children, Youth and Families, 1992., Head Start Bureau.
- ... *Head Start Program Performance Standards*, U. S. Department of Health and Human Services Administration on Children, Youth and Families, Head Start Bureau, 1992., Columbus, Ohio.
- ... Parent Involment, u: *Working Curriculum*, str. 18-38. Child Development Center Georgetown University, 1994., Washington D. C.

RESEARCH OF PARENTS' ATTITUDES CONCERNING COOPERATION WITH KINDERGARTENS

Biserka Petrović-Sočo

Faculty of Philosophy, Zagreb

Much scientific research in the field concerning cooperation between family and kindergarten and its influence on the education and development of the child indicate that there are strong connections between these two social contexts and that they support the child's developmental potential. Thus, in the research carried out we wanted to find out what were the parents' attitudes towards the cooperation with the kindergarten, and whether there were differences in the attitudes of the parents of both the experimental and control groups. By means of a scale of opinions, 237 parents were examined from 4 Zagreb and 2 Čakovec kindergartens. The variance analysis established a statistically significant difference in the attitudes of parents with regard to situations in which the (im)possibility of spending time with the child/children either in the family or institutional context of the child's life is indicated, with regard to the integration of children with developmental difficulties into the regular pre-school program and with regard to the kindergarten teacher's need to inform about the improvement of the child/children. However, in spite of these differences in the attitudes of parents, it can be generally concluded, based on the results, that parents are interested in cooperating with kindergartens.

MEINUNGSUMFRAGE BEI ELTERN ÜBER ZUSAMMENARBEIT MIT KINDERGÄRTEN

Biserka Petrović-Sočo

Philosophische Fakultät, Zagreb

Zahlreiche wissenschaftliche Untersuchungen auf dem Gebiet der Zusammenarbeit zwischen Kindergärten und Eltern und deren Einfluß auf Entwicklung und Erziehung des Kindes zeigen, daß durch den festen Bezug zwischen diesen beiden sozialen Kontexten das Entwicklungspotential des Kindes unterstützt wird. Für die Autorin war bei ihrer Untersuchung daher von Interesse, welche Einstellung Eltern zur Zusammenarbeit mit Kindergärten haben und ob sich die Meinungen der befragten Eltern von den Meinungen der Eltern aus der Kontrollgruppe unterscheiden. 237 Eltern von Kindern aus 4 Zagreber Kindergärten sowie 2 Kindergärten in Čakovec wurden mit Hilfe einer Urteilskala befragt. Die Varianzanalyse ergab statistisch relevante Unterschiede zwischen den Meinungen der Eltern bezüglich Situationen, in denen die (Un-)Möglichkeit der Beschäftigung mit dem eigenen Kind zum Ausdruck kam, sei es im familiären Umfeld, sei es innerhalb von Institutionen; ferner bezüglich der Aufnahme behinderter Kinder ins reguläre Vorschulprogramm sowie bezüglich der Notwendigkeit, den Erzieher über Fortschritte in der Entwicklung des Kindes zu informieren. Trotz dieser Abweichungen in den Meinungen der Eltern kann man aufgrund der Untersuchungsergebnisse insgesamt schließen, daß Eltern an der Zusammenarbeit mit Kindergärten interessiert sind.